

ārstniecības augi spirtā



Sastādījusi GITA KĻAVIŅA
Mākslinieks DAINIS LAPSA

ISBN 9984-757-97-8

© G. Kļaviņa, teksts, 2006
© D. Lapsa, māksl. nof., 2006
© «Izdevniecība Avots», 2006



VAI ALKOHOLS SPĒJ ĀRSTĒT?

*Mūka Bernarda radīts ārstniecības augu izvilkums
vēdera slimību ārstēšanai: «Ņem divus kvartus spirta,
četras drahmas kaltētu vīgu un kanēli, safrānu un
krustnagliņas – pa piecām drahmām katru.*

Lieto mazās devās.

Ja Dievs būs lēmis, palīdzēs.

Koperniks

Pēc vecmāmiņu receptēm mājas apstākļos gatavotiem ārstniecības augu izvilkumiem spirtā piemīt brīnumainas dziednieciskas īpašības. Kur slēpjas to noslēpums? Atbilde ir vienkārša – daudzus gadsimtus senajās tautas medicīnas tradīcijās, kur tiek izmantots spirts, lai no augiem izvilkto dziednieciskās vielas un tās saglabātu. Pareizi

lietoti, šie «Dieva dzērieni» darīja brīnumus, dāvājot cilvēkiem veselību un ilgu mūžu.

Šajā grāmatā apkopotas gan ļoti senas, gan arī mūsdienās izstrādātas ārstniecības augu izvilkumu, ekstraktu un balzamu receptes. Daudzas no tām izturējušas laika pārbaudi un palīdzējušas ne vienai vien paaudzei saglabāt veselību.

Ārstniecības augu izvilkumi spirtā ir vidēji stipri vai stipri alkoholiski dzērieni, kas gatavoti, uzlejot degvīnu (spirtu) uz aromātiskiem ārstniecības augiem, dažādām garšvielām, augļiem un ogām. Aromāts ir neatņemama to sastāvdaļa. Jo drogai ir spēcīgāks aromāts, jo izvilkums ātrāk ir lietojams, bet, ja tas ir vājāk izteikts, izvilkums jānostādina ilgāk.

Izšķir *rūgtos*, *pussaldos* un *saldos* izvilkumus. Pirmo divu veidu izvilkumi tiek gatavoti no dažādu zāļu, sakņu un sakneņu, sēkļu, lapu, citrusaugļu mizu u. c. izvilkumiem spirtā, kā arī no aromatizētiem spirtiem, ēterisko eļļu šķīdumiem spirtā un mīksta ūdens. Tie satur



30–60 % spirta. Saldos izvilkumus gatavo, dažādu augu izvilkumiem spirtā pievienojot augļu–ogu sulas, cukura sīrupu, citronskābi un mīkstu ūdeni. (Turpmāk receptēs izmantots atdzesēts vārīts ūdens). Saldajiem izvilkumiem ir nedaudz vājāka spirta koncentrācija (18–25 %), un tajos arī ir mazāk ekstraktvielu.

No plašā ārstniecības augu klāsta grāmatā aplūkoti tie, kuri piemēroti lietošanai mājas apstākļos. Sniegta arī to slimību fitoterapeitiskā shēma, kuras efektīvi var ārstēt ar ārstniecisko augu izvilkumiem spirtā. Augu aprakstos un izvilkumu receptēs minētas slimības, kuras var ārstēt ar attiecīgo augu palīdzību.

Pielikumā ievietots augu ievākšanas un drogu sagatavošanas kalendārs.

DROGAS

Drogu ievākšana

Augi ir derīgi slimību ārstēšanai tikai tad, ja tie tiek savlaicīgi un pareizi vākti, sagatavoti un uzglabāti. Ārstniecības nolūkiem ievāktos augus sauc par **d r o g ā m**.

Atkarībā no iedarbīgajām vielām ievāc dažādas auga daļas: pumpurus, ziedus, augļus, sēklas, mizas, lapas, lakstus, saknes, sakneņus, sīpolus.

Drogas drīkst ievākt tikai no kukaiņu un slimību nebojātiem augiem.

Drogas ievāc sausā laikā, jo mitri augi ātri sāk bojāties un zaudē vērtību. Mitrā laikā ievāc ķērpjus un sūnas.

Pumpurus, ziedus un lapas parasti noplūc ar



rokām, tāpat kā augļus un sēklas. Arī mazāku un vārāku augu lakstus var noraut ar rokām. Miza jāgriež ar asu nazi, sakneņus, saknes izrok ar lāpstiņu.

Pumpurus ievāc agri pavasarī, parasti martā, aprīlī, kad tie piebrieduši, bet vēl nav sākuši plaukt vai arī tikko plaukst. Jāievēro, ka drogām noder tikai lapu, bet ne ziedu pumpuri.

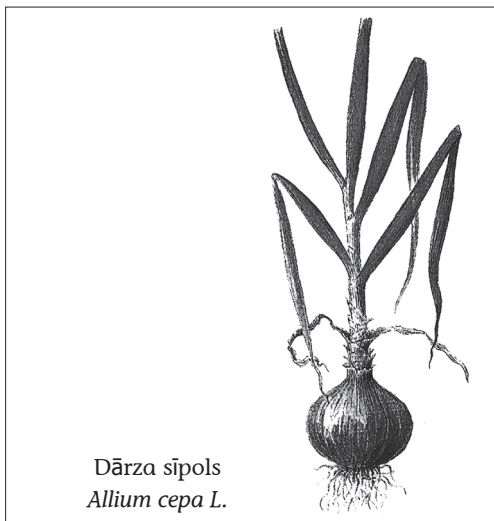
Ziedus ievāc pilnā plaukumā vai arī īsi pirms plaukšanas. Pārziedējuši ziedi nav derīgi.

Parasti ziedus neievāc agrās rīta stundās. Šajā ziņā ir tikai daži izņēmumi, piemēram, deviņvīruspēka ziedi, kurus vislabāk ievākt ap plkst. 3–4 no rīta.

Augļus un sēklas ievāc pilnīgi gatavus vai īsi pirms pilnīgas nogatavošanās, ja augļi vai sēklas viegli birst. Vislabāk tos ievākt no rīta vai vakarā, jo dienas karstumā tie ātri vīst un zaudē C vitamīnu. Tādus augļus, kas viegli birst, vāc, kamēr nav vēl nožuvusi rasa, vai arī tad, kad laiks apmācies.



SĪPOLU VĪNS



100–150 g smalki sagrieztu sīpolu, 100 g medus, vīnogu vīns.

Smalki sagrieztu drogu liek traukā, pievieno medu, pielej kvalitatīvu vīnogu vīnu, 2 nedēļas nostādina, izfiltrē.

Sastāvs: ēteriskās eļļas, cukuri – glikoze, fruktoze, saharoze, maltoze, taukvielas, organiskās skābes, olbaltumvielas, flavonoīdi, fermenti, mikroelementi, karotīni, fitoncīdi. u. c.

Deva: 3–4 ēdamkarotes dienā.

Lieto organisma imunitātes stiprināšanai; pie avitaminozēm; labs urīndzenošs līdzeklis; fitoncīdi uzlabo kuņģa–zarnu trakta sekrēciju un tonusu; baktericīdas īpašības.



Satura rādītājs

NO FITOTERAPIJAS VĒSTURES.....	3
VAI ALKOHOLS SPĒJ ĀRSTĒT?.....	7
DROGAS	10
ĀRSTNIECĪBAS AUGU IZVILKUMI	19
ĀBOLIŅA (SARKANĀ) ZIEDU IZVILKUMS	23
ĀBOLU IZVILKUMS.....	25
ALANTES (HELĒNIJU) SAKNEŅU IZVILKUMS	27
ALPĪNIJAS (APTIEKU) SAKNEŅU IZVILKUMS	29
ALPĪNIJAS (APTIEKU) SAKNEŅU IZVILKUMS (TONIZĒJOŠS).....	30
ALTEJAS (ĀRSTNIECĪBAS) SAKŅU IZVILKUMS	31
ALVEJAS (KOKVEIDA) LAPU IZVILKUMS (1).....	33
ALVEJAS (KOKVEIDA) LAPU IZVILKUMS (2).....	34
ALVEJAS (KOKVEIDA) LAPU IZVILKUMS (3).....	35
AMOLIŅA (ĀRSTNIECĪBAS) LAKSTU IZVILKUMS	36
ANĪSA (PARASTĀ) AUGĻU IZVILKUMS	38
ANĪSA (PARASTĀ) LAKSTU IZVILKUMS	39
ANĪSA (PARASTĀ) SĒKLU IZVILKUMS	40
APELSĪNU IZVILKUMS	41
APELSĪNU MIZIŅU IZVILKUMS	42
APIŅA (PARASTĀ) ROGU IZVILKUMS.....	44
APSES (PARASTĀS) PUMPURU IZVILKUMS.....	46

Ārstniecības augi spirtā

ĀRNIKAS (KALNU) ZIEDU IZVILKUMS.....	48
ĀRSTNIECĪBAS AUGU UN MEDUS IZVILKUMS.....	50
ASINSZĀLES (DIVŠĶAUTŅU) ZIEDU IZVILKUMS	52
ASINSZĀLES (DIVŠĶAUTŅU) LAKSTU IZVILKUMS	53
AUGSTIŅA (ČEMURU) LAKSTU IZVILKUMS.....	55
IZVILKUMS «AVENĪTE»	57
AVENŅU IZVILKUMS (KOMPLEKSAIS).....	58
BADANA (LIELLAPU) SAKNEŅU IZVILKUMS.....	59
BALDRIĀNA (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU IZVILKUMS	61
BALDRIĀNA (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU UN ASĀ SARKANĀ PIPARA IZVILKUMS.....	63
BALDRIĀNA (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU UN MAIJPUĶĪŠU ZIEDU IZVILKUMS	63
BALDRIĀNA (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU UN MĀTERES (SIRDS) LAKSTU IZVILKUMS	64
BALTALKŠŅU AUGĻKOPU IZVILKUMS	66
BALTEGLES (ZIEMEĻU) IZVILKUMS	68
BĀRBELES (PARASTĀS) LAPU IZVILKUMS.....	70
BĀRBELES (PARASTĀS) SAKŅU MIZU IZVILKUMS	71
BĒRZA (PURVA) PUMPURU IZVILKUMS (1).....	73
BĒRZA (PURVA) PUMPURU IZVILKUMS (2).....	75
BIEŠU SULAS IZVILKUMS.....	76



BIEŠU IZVILKUMS	77
BIEŠU–BURKĀNU SULAS IZVILKUMS	78
BIEŠU SULAS UN ZAĶPĒDIŅAS (DUMBRĀJA)	
LAKSTU IZVILKUMS	79
BLAKTENES (LAUKU) SAKŅU IZVILKUMS.....	81
BRŪKLEŅU OGU IZVILKUMS.....	83
BRŪKLEŅU LAPU IZVILKUMS.....	84
BRŪKLEŅU OGU UN VĪBOTŅU LAKSTU	
IZVILKUMS	86
BRŪNVĀLĪTES (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU	
IZVILKUMS	87
BURKĀNU SULAS UN SĒKLU IZVILKUMS.....	89
CERIŅA (PARASTĀ) ZIEDU IZVILKUMS (1)	91
CERIŅA (PARASTĀ) ZIEDU IZVILKUMS (2)	92
CERIŅA (PARASTĀ) LAPU IZVILKUMS	93
CIEDRU RIEKSTU IZVILKUMS.....	94
CITRONLIĀNAS (ĶĪNAS) AUGĻU IZVILKUMS	95
CITRONU IZVILKUMS.....	97
CITRUSAUGĻU MIZIŅU IZVILKUMS	98
DAŽĀDU ĀRSTNIECĪBAS AUGU	
IZVILKUMU MAISĪJUMS	99
DEVIŅVĪRUSPĒKA (AUGSTĀ) ZIEDU	
IZVILKUMS	101
DILLES (SMARŽĪGĀS) SĒKLU IZVILKUMS.....	103
DIŽDADŽA (LIELĀ) SAKŅU IZVILKUMS	105

Ārstniecības augi spirtā

DIŽDADŽA (LIELĀ) KOMPLEKSAIS	
IZVILKUMS	107
DIŽZIRDZENES (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU	
IZVILKUMS (1)	108
DIŽZIRDZENES (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU	
IZVILKUMS (2)	109
DZĒRVEŅU OGU IZVILKUMS	110
EHINACEJAS (ŠAURLAPU) SAKŅU IZVILKUMS.....	112
EIKALIPTU LAPU IZVILKUMS	114
ELEITEROKOKA (DZELOŅAINĀ)	
SAKŅU IZVILKUMS.....	116
INGVERA (ĀRSTNIECĪBAS) SAKNEŅU	
IZVILKUMS	118
KAFIJAS PUPIŅU IZVILKUMS	120
KALANHOJES (PLŪKSNAINĀS) LAPU	
IZVILKUMS	122
KALMES (PURVA) SAKNEŅU IZVILKUMS	124
KANĒĻKOKA (CEILONAS) MIZU IZVILKUMS.....	126
KĀPNĪTES (ZILĀS) SAKŅU UN LAKSTU	
IZVILKUMS	128
KAULEŅU LAKSTU IZVILKUMS	130
KLIŅĢERĪTES (ĀRSTNIECĪBAS) ZIEDU	
IZVILKUMS	132
KORIANDRA (SĒJAS) AUGĻU IZVILKUMS.....	134
KOSAS (TĪRUMA) LAKSTU IZVILKUMS	136



KRŪKĻA (TRAUSLĀ) MIZAS IZVILKUMS	138
KUKURŪZAS (PARASTĀS) DRĪKSNU IZVILKUMS	139
KUMELĪTES (ĀRSTNIECĪBAS) ZIEDU IZVILKUMS	141
KURPĪTES (ZILĀS) SAKŅU IZVILKUMS	143
ĶIMENES (PĻAVAS) SĒKLU IZVILKUMS.....	145
ĶIPLOKA (SĒJAS) IZVILKUMS (1).....	147
ĶIPLOKA (SĒJAS) IZVILKUMS (2).....	149
ĶIRŠU IZVILKUMS (1)	150
ĶIRŠU IZVILKUMS (2)	151
LAKŠU (KAZU ĶIPLOKU) STIEBRU IZVILKUMS	152
LIEPAS (ZIEMAS) ZIEDU IZVILKUMS	153
MAGONES (MIEGA) AUGĻU IZVILKUMS	155
MAIJPUĶIŠU ZIEDU IZVILKUMS	157
MĀLLĒPJU LAPU IZVILKUMS	159
MANDEĻU–APRIKOŽU IZVILKUMS.....	160
MĀRRUTKU SAKŅU IZVILKUMS	161
MARUBIJAS (PARASTĀS) LAKSTU IZVILKUMS	163
MĀTERES (SIRDS) LAKSTU IZVILKUMS	165
MELISAS (ĀRSTNIECĪBAS) LAKSTU IZVILKUMS	167
MEŽROŽĪTES (MAIJA) SAKŅU IZVILKUMS	169
MEŽROŽĪTES (MAIJA) VAINAGLAPU IZVILKUMS	171

Ārstniecības augi spirtā

NAGLEŅU LAKSTU IZVILKUMS.....	172
NAGLEŅU ZIEDPUMPURU IZVILKUMS	173
NĀTRES (LIELĀS) LAPU IZVILKUMS (1).....	174
NĀTRES (LIELĀS) LAPU IZVILKUMS (2).....	175
NORAGAS (KLINŠU) SAKŅU IZVILKUMS.....	177
OZOLMIZU IZVILKUMS	179
PAEGLA (PARASTĀ) ČIEKUROGU IZVILKUMS	181
PELAŠĶA (PARASTĀ) ZIEDU UN LAPU IZVILKUMS.....	183
PERSIKA (PARASTĀ) KAULIŅU IZVILKUMS.....	185
PĒTERSĪLA (DĀRZA) LAKSTU IZVILKUMS AR MEDU	187
PĒTERSĪLA (DĀRZA) LAKSTU UN VILKĀBEĻU ZIEDU IZVILKUMS.....	188
PIENENES (ĀRSTNIECĪBAS) SULAS IZVILKUMS	190
PIENENES (ĀRSTNIECĪBAS) SAKŅU IZVILKUMS	191
PĪLĀDŽA (PARASTĀ) OGU IZVILKUMS	193
PIPARMĒTRU LAPU IZVILKUMS	195
PIPARA (SARKANĀ ASĀ) AUGĻU IZVILKUMS.....	197
PIPARA (SARKANĀ ASĀ) AUGĻU, MEDICĪNISKĀS ŽULTS UN KAMPARSPIRTA IZVILKUMS	199
PLIKSTIŅA (GANU) LAKSTU IZVILKUMS	200
PLŪŠKOKA (MELNĀ) ZIEDU IZVILKUMS	202



PLŪŠKOKA (MELNĀ) SAKŅU IZVILKUMS	203
PRIEDES (MEŽA) PUMPURU IZVILKUMS	205
PROPOLISA IZVILKUMS (1)	206
PROPOLISA IZVILKUMS (2)	207
PROPOLISA IZVILKUMS (3)	208
PROPOLISA IZVILKUMS (4)	208
PROPOLISA IZVILKUMS (5)	209
PROPOLISA IZVILKUMS (6)	210
PROPOLISA IZVILKUMS (7)	210
PROPOLISA IZVILKUMS (8)	211
PROPOLISA IZVILKUMS (9)	212
PROPOLISA IZVILKUMS (10)	213
PUPLAKŠA (TREJLAPU) LAPU IZVILKUMS	214
RAUDENES (PARASTĀS) LAKSTU IZVILKUMS	216
RETĒJA (MEŽA) SAKNEŅU IZVILKUMS	218
RODIOLAS (ROŽAINĀS) SAKŅU IZVILKUMS.....	220
«RŪGTAIS» IZVILKUMS	222
RUDZUPUĶES (ZILĀS) ZIEDU IZVILKUMS	223
RŪGTAIS «SLĀVU» IZVILKUMS.....	225
RUTKA (MELNĀ) SULAS IZVILKUMS.....	226
RUTKA (MELNĀ) SULAS UN CERIŅU LAPU IZVILKUMS	228
SALPETRENES (AUGSTĀS) SAKNEŅU IZVILKUMS	229
SALVIJAS (ĀRSTNIECĪBAS) LAPU IZVILKUMS.....	231

SAULGRIEZES (VASARAS) ZIEDU UN LAPU IZVILKUMS	233
SAULKRĒSLIŅA (MAZĀ) LAKSTU IZVILKUMS.....	235
SAUSSERŽA (ĒDAMĀ) IZVILKUMS	237
SĒTVIJAS (BALTĀS) SAKŅU IZVILKUMS	239
SINEPES (SAREPTAS) SĒKLU IZVILKUMS	241
SILPURENES (PĻAVAS) LAKSTU IZVILKUMS	243
SĪPOLU VĪNS	245
SPARĢEĻA (ĀRSTNIECĪBAS) DZINUMU IZVILKUMS	247
STERKŪLIJAS (PLATĀNLAPAINĀS) LAPU IZVILKUMS	249
STRUTENES (LIELĀS) LAKSTU IZVILKUMS	251
SOFORAS (JAPĀNAS) AUGĻU IZVILKUMS	253
SUNIŠA (TREJDAIVU) LAKSTU IZVILKUMS	255
SŪRENES (MAURA) LAKSTU IZVILKUMS.....	257
SVEĶU (PRIEŽU, EGĻU, KADIĶU) IZVILKUMS	259
TŪJAS (RIETUMU) LAPU IZVILKUMS.....	260
UPENES (DĀRZA) PUMPURU UN JAUNO LAPIŅU IZVILKUMS	262
«UZMUNDRINOŠAIS» IZVILKUMS	264
VAIVARIŅA (PURVA) ZIEDU IZVILKUMS.....	265
VALRIEKSTU PLĒKSNĪŠU IZVILKUMS	267
VALRIEKSTU IZVILKUMS (1).....	268
VALRIEKSTU IZVILKUMS (2).....	269



VALRIEKSTU IZVILKUMS (3).....	269
VALRIEKSTU, CITRONU UN ALVEJU LAPU IZVILKUMS	270
VALRIEKSTU IZVILKUMS AR KANĒLI UN KORIANDRU.....	271
VĀRNKĀJAS (PURVA) SAKNEŅU IZVILKUMS	273
VĀRPATAS (LOŽŅU) SAKNEŅU IZVILKUMS.....	275
VĒRMELES (RŪGTĀS) LAKSTU IZVILKUMS.....	277
VERONIKAS (ĀRSTNIECĪBAS) SULAS IZVILKUMS	279
VIJOLĪTES (SMARŽĪGĀS) ZIEDU IZVILKUMS	281
VILKĀBELES (DZELOŅAINĀS) ZIEDU UN LAPU IZVILKUMS	283
VILKĀBELES (DZELOŅAINĀS) AUGĻU IZVILKUMS	285
VILKĀBELES (DZELOŅAINĀS) ZIEDU IZVILKUMS	285
ZAĶPĒDIŅAS (DUMBRĀJA) LAKSTU IZVILKUMS	287
ZIRGKASTAŅAS ZIEDU (AUGĻU) IZVILKUMS.....	289
ŽEŅŠEŅA SAKŅU IZVILKUMS (1).....	291
ŽEŅŠEŅA SAKŅU IZVILKUMS (2).....	293
EKSTRAKTI	297
ELEITEROKOKA (DZELOŅAINĀ) SAKNEŅU EKSTRAKTS	300

Ārstniecības augi spirtā

EŽZIEDES (STEPES) AUGĻU EKSTRAKTS	301
IRBENES (PARASTĀS) MIZU EKSTRAKTS	302
LEIZEJAS (SAFLORA) SAKNEŅU EKSTRAKTS	303
NĀTRES (LIELĀS) LAPU EKSTRAKTS	304
PROPOLISA EKSTRAKTS	305
RODIOLAS (ROŽAINĀS) SAKNEŅU EKSTRAKTS	307
SŪRENES (MAURA) LAKSTU EKSTRAKTS	308
SŪRENES (ZALKŠU) SAKNEŅU EKSTRAKTS	309
ŪDENSPIPARU LAKSTU EKSTRAKTS	310
VILKĀBELES (DZELONĀINĀS) AUGĻU EKSTRAKTS	311
BALZAMI	315
ALVEJAS (KOKVEIDA) BALZAMS	318
AUGĻU–DĀRZEŅU BALZAMS	319
DIENVIDU BALZAMS (SENA RECEPTE)	320
ĶIPLOKU–PROPOLISA BALZAMS	322
MEDUS BALZAMS	323
BALZAMS «PRET SAAUKSTĒŠANOS»	323
SPIRTA BALZAMS	325
SPIRTA BALZAMS «PRET SĀPĒM»	325
SPĒKA BALZAMS (1)	326
SPĒKA BALZAMS (2)	327
BALZAMS «VESELĪBA»	328



ZIEMASSVĒTKU BALZAMS	329
ĀRSTNIECĪBAS AUGU IEVĀKŠANAS	
KALENDĀRS	330
ĀRSTNIECĪBAS AUGU DARBĪGĀS VIELAS	337
ĀRSTNIECĪBAS AUGU FARMAKOTERAPEITISKĀ	
DARBĪBA.....	347